

ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF THE INTERNATIONAL ACCOUNTING FIELD OF BANKS

BANKLARNING XALQARO HISOB-KITOB SOHASINI RIVOJLANTIRISH TAHLILI

Turdimatova Munira Tulkinovna

*Bank-moliya akademiyasi "Iqtisodiyotni monetar tartibga solish" mutaxassisligi magistratura
tinglovchisi,*

Raximova X.U

BMA kafedra dotsenti, i.f.n.

Abstract: *International payments include transactions related to financial obligations under contracts between companies, enterprises and individuals of different countries. Such research is of interest to authorized banks, entrepreneurs, countries interested in developing trade relations with our Republic, as well as scientists who study the problems of foreign economic cooperation in the context of the development of integration processes of Russian enterprises. The choice of this special settlement tool has fundamental reasons based on high reliability and flexibility of use, which allows to use it not only for making calculations, but also as a financing tool.*

Keywords: *international communication, participation of banks in the operation, international money transfers, contract strategy, accounting and analytical engineering tools, new methodology, conditions and requirements for documents, international payment methods.*

Annotatsiya: *Xalqaro to'lovlar turli mamlakatlar kompaniyalari, korxonalari va jismoniy shaxslari o'rtasidagi shartnomalar bo'yicha moliyaviy majburiyatlar bilan bog'liq operatsiyalarni o'z ichiga oladi. Bunday tadqiqot vakolatli banklar, tadbirkorlar, Respublikamiz bilan savdo aloqalarini rivojlantirishdan manfaatdor bo'lgan davlatlar, shuningdek, Rossiya korxonalarining integratsiya jarayonlarini rivojlantirish kontekstida tashqi iqtisodiy hamkorligi muammolarini o'rganuvchi olimlar uchun qiziqish uyg'otadi. Ushbu maxsus hisob-kitob vositasini tanlash yuqori ishonchlilik va foydalanishda moslashuvchanlikka asoslangan fundamental sabablarga ega bo'lib, uni nafaqat hisob-kitoblarni amalga oshirish uchun, balki moliyalashtirish vositasi sifatida ham qo'llash imkonini beradi.*

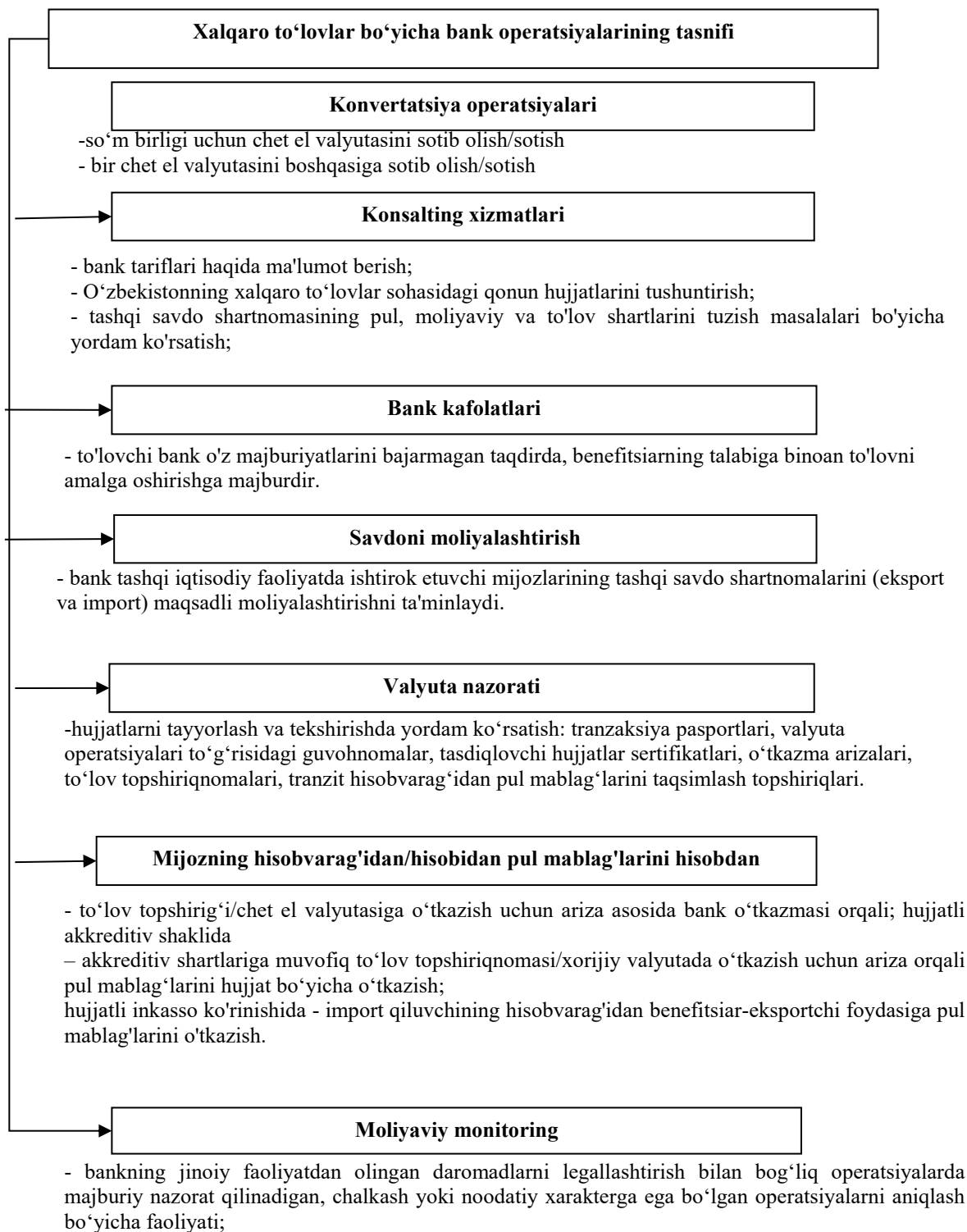
Kalit so'zlar: *xalqaro aloqa, operatsiyada banklarning ishtiroki, xalqaro pul-o'tkazmalar, shartnoma strategiyasi, buxgalteriya hisobi va analitik muhandislik vositalari, yangi metodika, hujjatlarga qo'yiladigan shartlar va talablar, xalqaro to'lov usullari.*

Respublikamiz bank tizimlari xalqaro to'lovlar tizimi mazmunan turlicha rivojlanish bosqichlarini bosib o'tgan. Shu munosabat bilan, xalqaro to'lovlar tizimining evolyutsiyasini o'rganish uchun tahlil qilishimiz zarur. Xalqaro to'lovlar turli mamlakatlar kompaniyalari, korxonalari va jismoniy shaxslari o'rtasidagi shartnomalar bo'yicha moliyaviy majburiyatlar bilan bog'liq operatsiyalarni o'z ichiga oladi. Bunday to'lovlarning o'ziga xos xususiyati (ichki to'lovlarga nisbatan) ularning tarkibida turli valyutalarni almashtirish bosqichining mavjudligidir. Respublikamiz iqtisodchilarining ishlarini tahlil qilish xalqaro to'lovlar tizimini tashkil etishning yagona terminologiyasi va kontseptsiyasining yo'qligini ko'rsatdi ya'ni korxonalarining samarali tashqi iqtisodiy faoliyatiga to'sqinlik qilayotgan valuta qonunchiligidagi kamchiliklar va noaniqliklarni o'rganishdagi kamchiliklar va kapitalning mamlakatdan noqonuniy olib chiqib

ketilishining oldini olishdagi kamchiliklar. Shuning uchun iqtisodiy adabiyotlarda “xalqaro hisob-kitoblar” tushunchasining mazmuni bo'yicha qarashlarni o'rganish, unga aniqlik kiritish, xalqaro hisob-kitoblar tizimi va uning tuzilishini tahlil qilish, har bir elementning rolini aniqlash, ularning o'zaro bog'liqligini ko'rsatish zarur.

Xalqaro to'lovlarda foydalanish amaliyotini tahlil qilish asosida ularni kapitalning noqonuniy eksportini oldini olishga qaratilgan takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish zarur. Bu xalqaro to'lovlar samaradorligini, shuningdek, xalqaro standartlar, ilg'or bank texnologiyalari va mahsulotlaridan foydalangan holda O'zbekiston tijorat banklari faoliyatini yaxshilashga yordam beradi. Bunday tadqiqot vakolatli banklar, tadbirkorlar, O'zbekiston bilan savdo aloqalarini rivojlantirishdan manfaatdor bo'lgan davlatlar, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi korxonalarining integratsiya jarayonlarini rivojlantirish kontekstida tashqi iqtisodiy hamkorligi muammolarini o'rganuvchi olimlar uchun qiziqish uyg'otadi.

2022-yilda Respublikamizning MDH davlatlari bilan tashqi savdo aylanmasi. 109,7 mlrd AQSH dollarini tashkil etdi. Aksariyati (65,2%) eksport, kamroq qismi (34,8%) import hisoblanadi. Rossiyaning asosiy eksport tovarlari: mineral yoqilg'i, neft va ularni distillash mahsulotlari, qora metallar, quruqlik transporti va boshqalar.

1-rasm. Xalqaro to'lovlar bo'yicha bank operatsiyalarining tasnifi

So'nggi yillarda xalqaro to'lovlar quyidagi xarakterli xususiyatlarni ishlab chiqdi:

- eksport-import operatsiyalarida ishtirok etuvchi banklar to'lov hujjatlarini rasmiylashtirish, jo'natish, qayta ishlash, shuningdek, tashqi iqtisodiy shartnomadan tashqari boshqa harakatlarni amalga oshiradilar;
- xalqaro to'lovlarni tartibga solish milliy qonunchilik, shuningdek, xalqaro qoidalar bilan amalga oshiriladi;
- barcha hisob-kitob operatsiyalari hujjatli xususiyatga ega va birlashtirilgan;
- xalqaro to'lovlarning samaradorligi hisob-kitoblarda qo'llaniladigan valyuta kurslarining o'zgarishiga bog'liq.
- barcha hisob-kitoblar umumiy qabul qilingan yagona kafolatlar bilan birga keladi.

Ekspeditsiya xizmatlarini ko'rsatish uchun xalqaro to'lovlarning xususiyatlarini tahlil qilish quyidagilarni ko'rsatdi: ushbu xizmatlar uchun to'lov bank o'tkazmasi shaklida amalga oshiriladi, ko'p hollarda berilgan schyot-faktura bo'yicha avans to'lovi amalga oshiriladi. tashish aniq yoki taxminan aniqlanadi. Hisoblangan xarajat ko'rsatilganda, u kontragentlar tomonidan imzolangan solishtirish to'g'risidagi hisobot asosida tashish tugagandan so'ng keyinchalik tuzatilishi kerak.

MDH davlatlari bilan hisob-kitoblarda bu nisbat mos ravishda 50,35%, 33,03% va 16,62% ni tashkil etdi. Mamlakatlar bilan hisob-kitoblarda yetkazib berish bo'yicha to'lov birinchi o'rinda – 63,03 foiz, aralash to'lov shartlari ikkinchi o'rinda – 29,9 foiz, avans to'lovi uchinchi o'rinda – 7,07 foiz. Rivojlangan mamlakatlarning kontragentlari bilan hisob-kitoblarda avans to'lovi – 70,43 foiz, aralash to'lov shartlari ikkinchi o'rinda – 15,43 foiz, yetkazib berish bo'yicha to'lov uchinchi o'rinda – 14,14 foiz.

Respublikamizning asosiy tashqi savdo hamkorlari: Rossiya, Belarusiya, Qozog'iston, Gruziya, Moldova, Boltiqbo'yi va Skandinaviya mamlakatlari, Germaniya, Angliya, Fransiya, Daniya, Belgiya, Ispaniya, Italiya, Gollandiya, Polsha, Chexiya, Vengriya, Slovakiya, Yunoniston, Xitoy, Mo'g'uliston, Finlyandiya, Kanada, AQSh, Yaponiya, Koreya, Avstraliya, Misr, Hindiston, Turkiya, bu turli transport turlari bilan xalqaro yuk tashish zarurligini belgilaydi.

MDH davlatlari bilan hisob-kitoblarda bu nisbat mos ravishda 50,35%, 33,03% va 16,62% ni tashkil etdi. Rivojlanayotgan mamlakatlar bilan hisob-kitoblarda yetkazib berish bo'yicha to'lov birinchi o'rinda – 63,03 foiz, aralash to'lov shartlari ikkinchi o'rinda – 29,9 foiz, avans to'lovi uchinchi o'rinda – 7,07 foiz. Rivojlangan mamlakatlarning kontragentlari bilan hisob-kitoblarda avans to'lovi – 70,43 foiz, aralash to'lov shartlari ikkinchi o'rinda – 15,43 foiz, yetkazib berish bo'yicha to'lov uchinchi o'rinda – 14,14 foiz.

Shunday qilib, so'nggi yigirma besh yil ichida jahonning yetakchi banklari butun dunyoda iqtisodiy farovonlikka erishish vositasiga aylangan xalqaro to'lov tizimini takomillashtirish zarur. Ushbu tizim orqali tez va samarali moliyaviy va savdo operatsiyalarini amalga oshirishingiz mumkin.

Barqaror bank tizimini shakllantirish, shuningdek, jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashuv jarayonlarini kuchaytirish va faollashtirish sharoitida mahalliy banklar faoliyatini takomillashtirish ob'ektiv ravishda chuqur ilmiy tahlil va xalqaro munosabatlar normalarini tushunishni talab qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 16-iyuldagi "Xalqaro moliya institutlari va xorijiy hukumat moliya tashkilotlari ishtirokidagi loyihalarni tayyorlash va amalga oshirish samaradorligini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3857-sonli qarori.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 21-iyundagi "Xalqaro moliya institutlari va donor mamlakatlar ishtirokidagi investitsiya loyihalarini boshqarish mexanizmini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3796-sonli qarori
3. Abdullaev Yo, Qoraliev T va boshqalar."Bank ishi". O'quv qo'llanma. T: Iqtisod moliya. 2010. 410-411 b.
4. Malikov T. Moliya. – T.: Iqtisod-moliya, 2018. – 268 b.
5. Xodiev B.Y., Shodmonov Sh.Sh., G'afurov U.V. Mamlakatni jadal isloh etish va modernizatsiya qilish – milliy taraqqiyotimizning mantiqiy bosqichi. Ilmiy-ommabop risola. – T., TDIU, 2008 – 53 b.
6. www.cbu.uz - O'zbekiston Respublikasi Markaziy bank rasmiy sayti.
7. <http://www.stat.uz> - O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika Qo'mitasining rasmiy sayti.